

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

چالش مشی شب

۱۳۹۵
۲۰ / ۴ / ۱۳

راهنماي ميران، معلمان، مادران و پدران

تأليف: دسره رسس كوبير

ترجمه:

دكتر احمد بهپژوه

(دانشيار دانشگاه تهران)

فریده نوري

(كارشناس ارشد روان‌شناسي)

۱۳۹۵

سرشناسه: کوپر، هریس
عنوان و نام پدیدآور: چالش مشق شب: راهنمای مدیران، معلمان، مادران و پدران.
تألیف هریس کوپر؛ ترجمه‌ی احمد بهبوده، فریده نوری
فروست: تهران: انجمن اولیا و مریبان جمهوری اسلامی ایران؛ شماره‌ی ۱۹۹
مشخصات ظاهری: ۱۶۳ ص. مصور. جدول ۱۳۹۵
شابک: ۶-۱۶۴-۴۵۱-۹۷۸-۹۶۴-۶ ISBN

پادداشت: عنوان اصلی: The Battle Over Homework: Common Ground for Administrators
Teachers and Parents (2nd edition) 2001

یادداشت: کتابنامه: ص (۱۵۳). ۱۶۳. وضعیت فهرست نویسی: فیا
عنوان بگر: تکالیف خانگی. موضوع: تکلیف خانگی
شناسه: بروده: بهبوده، احمد، ۱۳۲۷ - مترجم. نوری، فریده - مترجم.
شناخته افزونده: سازمان انجمن اولیا و مریبان. رده‌بندی کنگره: ۱۳۸۶ ت ۹ ک ۱۰۴۸ / LB
(انجمن اولیا و مریبان جمهوری اسلامی ایران) ۱۶۰
رده‌بندی دیجیتال: ۱۴۱۵۱۲ - شماره کتابخانه ملی: ۱۴۱۵۱۲ - ۳۷۱۳۸۱

انتشار انجمن اولیا و مریبان

شماره انتشار: ۱۹۹
راهنمای معلمان، معلمات، مادران و پدران

چالش مشق شب

تألیف: دکتر هریس کوپر

عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی
ویراستار: محمد پوریان

آماده‌سازی: اداره آموزش اولیا

امور چاپ و توزیع: مدیریت اداری و ایمی

چاپ و صحافی: آزاده - طراح جلد: محمد سجادی استادیار
چاپ سوم: ۱۳۹۵ - ۵۰۰ جلد شابک: ۶-۱۶۴-۴۵۱-۹۶۴

کلیه‌ی حقوق محفوظ است

تهران - خ سپهبد قرنی - نبش خیابان سمهیه - وزارت آموزش و پرورش
ساختمان زنده‌یاد علاقه‌مندان - طبقه دهم - انجمن اولیا و مریبان
نما بر: ۸۸۳۹۹۶۲ تلفن: ۸۲۲۸۴۲۷۳

فروشگاه مرکزی: خ قدس - ابتدای خ طالقانی، شماره‌ی ۴۳۳
نما بر: ۸۸۹۵۸۱۹۰ تلفن: ۸۸۹۵۸۱۷۹

E-mail: payvand@medu.ir WebSite: payvand.medu.ir

فُرْت

۱۱.....	سخن ناشر
۱۳.....	پیش گفتار مترجم
۲۵	مقدمه‌ی مؤلف

فصل اول: رجوت و جوی یک زمینه‌ی مشترک

۳۳.....	نگرش خواه می‌نماید به مشق شب
۴۶.....	تعريف مشق شب
۴۶.....	چه عواملی موجب تفاوت می‌باشد، از یکدیگر می‌شود؟
۴۲.....	تأثیرات مشق شب
۴۲.....	تأثیرات مثبت مشق شب چیست؟
۴۵.....	تأثیرات منفی مشق شب چیست؟
۴۹.....	عوامل مؤثر بر سودمندی مشق شب

فصل دوم: آیا مشق شب مؤثر است؟

۵۳	پیش درآمد
۵۴	پیامدهای انجام مشق شب در مقایسه با عدم انجام آن
۵۴.....	آیا انجام مشق شب به طور کلی بهتر از عدم انجام آن است؟
۵۵.....	آیا تأثیرات مشق شب بر حسب پایه‌ی تحصیلی تغییر می‌کند؟
۵۵.....	درباره‌ی دیگر نقاوت‌های فردی دانش آموزان چه می‌توان گفت؟

آیا موضوع درسی مهم است؟ ۵۶
آیا انجام مشق شب به طور یکسان بر پوشافت تحصیلی تأثیر می‌گذارد؟ ۵۶
درباره‌ی فراوانی و اندازه‌ی تکالیف چه می‌توان گفت؟ ۵۷
آیا مشق شب بر نگرش دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد؟ ۵۸
مشق شب در مقایسه با مطالعه‌ی ناظارت شده در مدرسه ۵۸
آیا مشق شب از مطالعه در مدرسه بهتر است؟ ۵۹
آیا پا، سرمه لم بر دو نوع راهبرد تأثیر می‌گذارد؟ ۶۰
درباره‌ی آدیت رسمی درسی چه می‌توان گفت؟ ۶۰
آیا نوع پیشرفت حضیران بهم است؟ ۶۱
درباره‌ی پیامدهای زیرآموزی چه می‌توان گفت؟ ۶۲
آیا برنامه‌های انجام مشرش مدارس مدرسه اثر بخش هستند؟ ۶۲
پایه‌ی تحصیلی، ناتوانی‌های زیرآموزی و ارزش مشق شب ۶۴
چرا ارتباط بین مشق شب و پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان پایه‌های پایین‌تر کم است؟ ۶۴
آیا دانش‌آموزان با ناتوانی‌های یادگیری باید مشق شب اتمام دهند؟ ۶۵
شناخت میزان تأثیر مشق شب ۶۸
جمع‌بندی ۷۰

فصل سوم: زمان صرف شده برای انجام مشق شب

۷۱	پیش درآمد
۷۲	رابطه‌ی ساده میان زمان صرف شده برای انجام مشق شب و پیامدهای آموزشی
۷۴	آیا زمان صرف شده برای انجام مشق شب با پیشرفت تحصیلی یا نگرش دانش آموزان رابطه دارد؟
۷۴	آیا پاره‌ی تحصیلی بر مشق شب تأثیر دارد؟
۷۷	آیا فراوانی یا اندازه‌ی نکالیف مهم است؟
۷۸	آیا موثر جزوی مهم است؟
۷۹	دریاری، پیشرفت تحصیلی در مقایسه با نگرش دانش آموزان چه می‌توان گفت؟
۸۰	آیا تفاوت‌های فردی دانش آموزان مهم است؟
۸۰	آیا زمان صرف شده برای انجام مشق شب موجب تفاوت در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می‌شود؟
۸۲	رابطه‌ی خطی خمیده بین زمان حرف‌نامه سرای انجام مشق شب و پیشرفت تحصیلی
۸۳	آیا برای انجام مشق شب، میزان مطلوبی وجود دارد؟
۸۴	درباره‌ی رابطه علت و معلولی چه می‌توان گفت؟
۸۵	جمع‌بندی

فصل چهارم: تکلیف در منزل

۹۷ پیش درآمد
۸۸ آیا زمان بندی مشق شب و تکالیف کلاسی مهم است؟
۹۱ آیا معلمان در داخل کلاس باید تکالیف را انفرادی کنند؟
۹۳ آیا مشق شب باید اجباری باشد یا اختیاری؟
۹۴ باز خورد معلم و مشوق‌ها
۹۵ آن‌ظهور نظر و نمره دادن، بر سودمندی مشق شب مؤثر است؟
۹۶ درباره‌ی استفاده از مشوق‌ها، چه می‌توان گفت؟
۹۶ جمع‌ندهی

فصل پنجم: اثرا، خانه و جامعه بر مشق شب

۹۹ پیش درآمد
۱۰۰ دشمنان زمان دانش‌آموزان
۱۰۰ آیا تماشای تلویزیون بر پیشرفت تحصیلی تأثیر می‌گذارد؟
۱۰۱ آیا آن دسته از دانش‌آموزان دبیرستانی که ... ساغل نیمه وقت می‌پردازند، عملکرد تحصیلی خوبی دارند؟
۱۰۲ درباره‌ی فعالیت‌های فوق برنامه‌ی درسی و آرزوی سازمان یافته چه می‌توان گفت؟
۱۰۳ جمع‌بندی
۱۰۴ هنگامی که والدین در انجام تکالیف فرزندان خود مشارکت می‌کنند، چه اتفاقی می‌افتد؟
۱۰۶ آیا مشارکت والدین با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموز ارتباط دارد؟

چرا یافته‌های پژوهشی قطعی نیستند؟ ۱۰

برای مشارکت والدین در انجام تکالیف فرزندان، بزرگترین این وسیله دارد ۱۰

آیا برخی از روش‌های مشارکت والدین در تعلیم، توانی، تقویت و سعدت آن است؟ ۱۰

آیا پایه‌ی تحصیلی می‌محض تفاوت در مشارکت و توانی ۱۰

در ماره‌ی نقش والدین در ایجاد مهارت مهندسی، برای اینکه آنکه آنکه می‌دان گشت؟ ۱۰

آیا شبکه‌های اینترنتی و آنلاین پلی‌ایمین این توانی را که می‌کنند؟ ۱۰

جمع‌بندی ۱۰

فصل ششم: خط مشی های سر شب برای سطح آموزشی، دوره های کلاس ها

۱۶ پیش در آمد
 خط مشی های متدولوژی در مناطق آموزشی
 ۱۷ وزارت آموزش و پرورش
 ۱۸ انجمن ملی اولیا و مربان و انجمن ملی آموزش و پرورش
 ۱۹ کاپا دلتا پی
 ۲۰ دیگر منابع خط مشی گذاری
 ۲۱ منابع خط مشی گذاری در بررسی حاضر

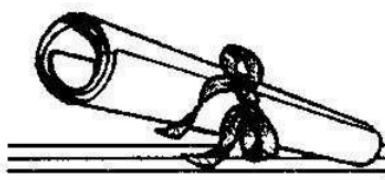
خط مشی گذاری مشق شب در یک منطقه‌ی آموزشی، شامل چه اموری باید باشد؟ ۱۳۵
خط مشی گذاری مشق شب در یک مدرسه، شامل چه اموری باید باشد؟ ۱۳۸
خط مشی گذاری مشق شب در یک کلاس، شامل چه اموری باید باشد؟ ۱۴۰
جمع بندی ۱۴۲

حصا هفتم: رهنمودهای فوری برای اولیا و دانش آموزان

پیش درآمد ۱۴۵
انجمن ملی زبان و مریبان و انجمن ملی آموزش و پرورش ۱۴۵
اداره‌ی پژوهش‌ها، اصلاحات آموزشی ۱۴۸
نتیجه‌گیری ۱۵۲
منابع ۱۵۳
فهرست بورخی از آثار دکتر احمد به ۱۵۹

سخن ناشر

سازمان مرکزی انجمن اولیا و مربیان برای برقراری ارتباط بهتر و تزدیک تر نهاد خانه و مدرسه و حضور فعال تر والدین در عرصه تعلیم و تربیت به و ره نظارت اصولی برآمور آموزشی و تحصیلی فرزندان خود، مبادرت به انتساب - اب، ای مفید و ارزشمند می نماید.

معلمان گرسی، سده ان محترم و والدین عزیز می توانند با بهره مندی از کتاب حاضر دانش آموزان، کودکان و نوجوانان خود را نسبت به شیوه های درس خواندن و انجام مطلوب تکالیف در خانه و مدرسه هدایت نمایند.

کتاب چالش مشق شب حاصل (السان) و تجربیات بسیار ارزشمند آقای دکتر هریس کوپر (استاد و رئیس علوم و انسان شناختی، دانشگاه میسوری - کلمبیا) می باشد که مترجمان توانند ... رامی با اشراف کامل به مبانی تعلیم و تربیت، سعی کرده اند با بیانی، بیوا و علمی آن را به فارسی برگردانند. از این رو، برخود وظیفه می دانیم از این عزیزان که با همت والا شان این مهم را به نحو احسن انجام داده اند، صمیمانه سپاس گزاری نمائیم.

آقای دکتر احمد بهپژوه از صاحب نظران گرانقدر، استاد دانشگاه تهران، روان‌شناس و مدرس دوره‌های تربیت مدرس خانواده می‌باشد که آثار بسیاری را در کارنامه‌ی درخشنان خود دارند. همچنین سرکار خانم فریده نوری از کارشناسان مطلع در زمینه‌ی روان‌شناسی و تعلیم و تربیت می‌باشد.

آن خوانندگان عزیز، انتظار می‌رود با توجه به این که کتاب حاضر مسیل بسیار ظرف و اصولی را درباره‌ی مشق شب و تمرین مطرح کرده است، کتاب جانسز مشق شب را با حوصله و دقیق مطالعه و مرور نمایند. امید است که ضمن همه‌مزایهای لازم، خود عاملی برای آگاه‌سازی دیگران باشند.

این کتاب می‌تواند در سوره‌ی آموزشی، بازآموزی و ضمن خدمت به عنوان منبع درسی مورد ارجه قرار گیرد. در ضمن پیشنهاد می‌شود، مدیران عزیز و معلمان گرامی پس از طالعه و اشراف لازم بر کتاب حاضر، تلاش کنند طی یک دوره‌ی فسرده مطالب کتاب را به زبان ساده و به طور کاربردی برای والدین دانش‌آموز تحقیق هدف‌های آموزشی آن را اخود خود، بازگو کنند، تا در جهت تحقق هدف‌های آموزشی آنرا همراه و همسو نمایند.

انتشارات انجمن اولیا و مربیان

پیش‌گفته محتویات جم

❖ آیا برای یادگیری بهتر، تمرین، نوشتن مشق و انجام تکالیف درسی ضرورت دارد؟

❖ آیا مبار انجام تکالیف درسی و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد؟
❖ آیا والدین باید بر انجام تکالیف درسی فرزندان خود نظارت داشته باشند؟

❖ آیا فرزندتان از اخلف درسی خود را شتاب زده و سرسری انجام می‌دهد؟
❖ آیا فرزندتان انجام تأثیرگذاری سی را کش می‌دهد و به تأخیر می‌اندازد؟
❖ آیا فرزندتان هنگام تمثای ویژبون، تکالیف درسی خود را انجام می‌دهد؟

❖ آیا تکالیف درسی، حلقه ارتباطی بین زبانه مدرسه است؟
هر پدر و مادری که فرزند مدرسه اند در فرایند تحصیل فرزندشان با این قبیل سوال‌ها روبرومی شود. از ریشه‌گری هر فردی در دوران تحصیل خود مشق‌هایی را نوشته و تکالیف درسی را در درس‌های گوناگون به شکل‌های مختلف انجام می‌دهد. بدیهی است، برخی از دانش‌آموزان بدون اشک و گریه و برخی از آنان با اشک و گریه مشق‌های خود را می‌نویستند. البته ناگفته نماند گاهی هم سرمشله‌ی مشق شب، اشک پدران و مادران هم درآمده است!

در فرهنگ دهخدا آمده است: مشق، یعنی ممارست و تمرین و مداومت در کار. کاری را بارها انجام دادن تا ملکه‌ی ذهن گردد، همچون نوشتن خط، کشیدن نقاشی، انجام حرکات ورزشی و عملیات نظامی. البته مشق چه روزانه و چه شبانه، کاری دشوار است و ریشه در مشقت به معنای کاری سخت و دشوار دارد.

سوال مهم این است که هدف از انجام تمرین، مشق و تکلیف درسی چیست؟ به نظر من دهد هدف عمدۀ، یادگیری بهتر، مؤثرتر و سریع‌تر و حفظ، تداوی و تثبیت یادگیری است. لذا مشق، یعنی تمرین و تمرین، روش یا وسیله‌ای است، برای تسلط فرد در یادگیری امری خاص. به نظر نگارنده، مهم ترین تمرین، یادگیری چگونه یادگرفتن است. هرچه تمرین بیش‌تر باشد، مزاحمت و تداخل دارد، یادگیری کم‌تر صورت می‌گیرد، یادگیری بیش‌تر ثابت می‌شود و ربطه‌ی بس محرك و پاسخ محکم ترمی شود.

پژوهش‌ها نشان می‌دهد که از نظر قدمت تاریخی تمرین و تکرار با آموزش و یادگیری توأم بوده است^۱. لذا در این پژوهش گفته شد: خالی از لطف نیست که به این ضرب المثل قدیمی که می‌گوید "دارندگان مردن

۱. جهت کسب اطلاع درباره‌ی سیر تاریخی تکلیف شب به منابع زیر مراجعه کنید:
الف: وزارت آموزش و پرورش (۱۳۷۴). تکلیف شب در فرایند یاددهی و یادگیری،
تهران: انتشارات مدرس و دفتر آموزش راهنمایی تحصیلی.
ب: قورچیان، نادرقلی (۱۳۷۱). سیمای پژوهش درخصوص تکلیف شب درجهان امروز،
فصل نامه‌ی تعلیم و تربیت؛ ۲، ۱۰-۳۵.

از پر کردن است "اشاره شود. این ضرب المثل بیانگر این حقیقت است که برای یادگیری معنادار و داشتن عملکردی درست، ممارست و تمرین یک ضرورت است. بدیهی است کسی که روی یخ ماهرانه بازی می‌کند و پیانو را استادانه می‌نوازد، چندین بار این کارها را تمرین کرده است. اما آیا هر کاری را نیکو انجام دادن، حاصل پر کردن است؟ آیا یادگیری و پیشرفت تابعی از تکرار است؟ آیا کارهای تکراری و تکالیف تکراری، کسل کننده و زیان‌بخش نیستند؟ برای پاسخ‌گویی به این گونه سؤال‌ها باید انواع تکلیف و درس و شرایط و ویژگی‌های مشق و تمرین را مورد بررسی قرار داشت.

أنواع تكليف و تمرين

قرورچیان (۱۳۷۱) در مقاله‌ی سماما به رهش در خصوص تکلیف شب در جهان امروز "چهار نوع تکلیف را معرفه کرده است. شایان ذکر است که این چهار نوع تکلیف همواره به طویل بذاگانه و مجزا به دانش آموزان و یادگیرندگان داده نمی‌شود، بلکه به مامن تلفیقی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

الف - تکالیف تمرینی^۱

این نوع تکالیف، به تقویت مهارت‌ها و دانش‌های کسب شده می‌بردازد و

به طور معمول به صورت کتبی ارائه می‌گردد و جهت تثیت یادگیری و فعالیت‌های خواندن به کار گرفته می‌شود. اکثر تکالیف تمرینی، تکراری و کسل کننده هستند.

ب - تکالیف آماده سازی^۱

این نوع تکالیف، برای آماده سازی و آمادگی دانش آموزان برای درس‌های روز یا روزهای بعد به کار برده می‌شود و به طور معمول به صورت مطالعه‌ی ارزادی، سب‌های درسی، مطالعه‌ی کتاب‌های غیردرسی و جمع‌آوری مطالب جهت ارائه به کلاس، صورت می‌گیرد.

ج - تکالیف توسعه‌آماده

این نوع تکالیف، دانش آموز را به فعالیت‌ها و کارهای خارج از کلاس هدایت می‌کند و موجب بسط روش‌ی یادگیری در موقعیت‌های جدید می‌شود. برای مثال، ممکن است معلم فرمه‌ی خاصی را به دانش آموزان پذیرد و از آنان درخواست کند هنگام تماشای «نا»‌های علمی تلویزیون، در منزل آن فرم‌ها را تکمیل کنند و یا به سؤال‌های آن صحیح بپندند.

د - تکالیف خلاقیتی^۲

این نوع تکالیف، تکالیفی هستند که موجب بروز خلاصه در پرورش قدرت تخييل وابتكار در دانش آموزان می‌شود. برای انجام این نوع تکالیف،

دانش آموز موظف است با خلاقیت راه حل های جدید و متفاوتی را به کار بندد. برای مثال، ساختن یک مزرعه با چوب های بستنی مستعمل.

شرایط و ویژگی های تمرین و مشق

در این بخش به اختصار به برخی از شرایط و ویژگی های تمرین و مشق اشاره می شود.

❖ در تمرین و مشقی به آمادگی های جسمانی و عاطفی و شناختی مورد نیاز باشد، توجه کرد. لذا کوکی که از نظر ابعاد رشد در مرحله ای است که آمادگی های لازم قبلی را کسب نکرده است، باید به او تمرین ها و تکالیف نامناسب داد.

❖ تمرین باید هدفمند باشد هر تمرینی به منظور رسیدن به هدفی خاص باید در نظر گرفته شود. لذا تمرین و مشق بدون هدف، فعالیتی بی ثمر است و معلم باید شخص کند چه تمرینی را برای کدام دانش آموز و برای رسیدن به چه منظوری؟ و هدف؟

❖ تمرین باید شادی آور و دارای جاذبه باشد. لایه ای انجام بهتر تکالیف و تمرینات باید از تقویت کننده ها استفاده کند. تمرینی که به دنبال آن محرك خوشایند و رضایت بخشی باید (قایل تحریکی)، یادگیری بهتر صورت می گیرد. برای مثال، تمرینات ریاضی را می توان با شادی و به شکل سرود و با انجام حرکات موزون انجام داد.

- ❖ تمرین حتی الامکان باید در موقعیت‌های واقعی و طبیعی صورت گیرد. تمرین مهارت‌هایی مانند شنا کردن و دوچرخه سواری باید در شرایط واقعی صورت گیرد. لذا با انجام حرکات ورزشی روی قالی کرمان، نمی‌توان شناگر ماهری شد و یا کسی با انگشت در هوانوشتن، زرشتن را یاد نمی‌گیرد. اما با پرتاب واقعی توپ به هوا، زدن توپ به زمین، تاب خوردن در پارک و سوار سرسره شدن می‌توان به طور واقعی حرکت‌ها و مهارت‌های ورزشی را یاد گرفت. لذا انجام تکالیف در موقعیت‌های واقعی و مشاهده‌ی رویدادهای طبیعی توصیه می‌شود، نه رفتن به باغ وحش، پارک و بوستان.
- ❖ تمرین نباید خسنه‌کننده باشد. هدف از تمرین یادگیری است و یادگیری باید لذت‌بخش باشد. ۱. رحالت خستگی، خواب آلودگی و ترس یادگیری صورت نمی‌شود.
- ❖ تمرین باید به قدر کافی صورت گیرد به طوری که موجب چیرگی و تسلط در یادگیری شود. میزان تمرین باید مناسب با تفاوت‌های فردی و توانایی‌های فردی باشد. لذا تمرین و مشن باید خیلی زیاد باشد که موجب دل‌زدگی و خستگی شود و نه خیلی کم بشه باشگیری منتهی نشود.

❖ تمرین باید به گونه‌ای انتخاب شود که کودک احساس موفقیت کند. کودکی که در انجام تکالیف و تمرینات احساس موفقیت می‌کند، احساس خود ارزشمندی می‌کند و به اعتماد به نفس نایل می‌شود. در مقابل، کودکی که در انجام تکالیف دشوار شکست می‌خورد و ناکام می‌شود، احساس خود ارزشمندی نمی‌کند و به تدریج اعتماد به نفس خود را از دست می‌دهد. این گونه کودکان گاهی کاری را می‌توانند انجام نهند، اما می‌گویند "نمی‌توانم" و یا پاسخ سوالی را می‌دانند اما می‌گویند "می‌دانم".

❖ تمرین باید - می‌المکان محسوس و عینی باشد. با توجه به این که، در انجام تکالیف و تمرینات، هر قدر بیشتر از حواس پنجگانه استفاده شود (استفاده از کارت‌های مصور و نوارهای آموزشی) یادگیری حاصل از آن پایین‌تر و برآشناشتر است.

❖ تمرین باید ارادی و آگاهانه باشد. تمرینی که به طور آگاهانه و به قصد یادگیری صورت می‌گیرد از تمرین اتفاقی و غیر ارادی مؤثرتر است.

❖ تمرین به شکل بخشی و مرحله‌ای بهتر از تمرین کلی و مراسی است. برای مثال، یادگیری رانندگی بر اساس تمرین بخشی را کام به گام مؤثرتر است.

❖ دانش‌آموز و یادگیرنده باید از نتیجه‌ی تمرین خود مطلع شود. از این‌رو به منظور یادگیری و افزایش میزان دقت دانش‌آموزان، وقتی

معلم مشق می‌گوید، باید مشق را مانند دیکته تصحیح کند، نه آن که به مبصر کلاس بگوید: مبصر، مشق بچه‌ها را خط بزن! "دانش‌آموزی که از نتیجه تمرینش مطلع می‌شود، یادگیری او به تدریج بهبود می‌یابد و اگر تمرینی را خوب انجام داده است باید تشویق شود و اگر اشتباہی داشته است، باید اصلاح شود و تذکر داده شود. شاید ذکر است که گاهی عدم تشویق دانش‌آموز کافی است که او را به خود بیند، لازم نیست عبارت‌های سرزنش آمیز و توهین آمیز نوشته باشد.

- ❖ تمرین باید واضح و دلمن باشد. تمرینات باید به خوبی تشریح شوند تا به خوبی فهمیده شوند. از گزینه لازم را در دانش‌آموزان ایجاد کند.
- ❖ برای انجام تمرینات باید وقتی که در نظر گرفته شود. بدیهی است برای انجام هر تمرینی یا تکلیف درسی رقت به قدر کافی نیاز است و از شتاب زدگی باید پرهیز کرد.
- ❖ تمرین باید با بوفاهه باشد. تمرین منظم و با برنامه یادگیری مؤثرتر منتهی می‌شود تا تمرین بدون برنامه و نامنظم و اتفاقی.
- ❖ تمرین باید به تدریج و متناوب باشد. اگر قرار است دانش‌آموزی برای یادگیری زبان انگلیسی ده ساعت تمرین کند، بهتر است ده روز، روزی یک ساعت تمرین کند تا این که در یک روز ده ساعت.

❖ تمرین باید بواسطه توانایی‌های دانش‌آموز باشد، نه ناتوانایی‌های او. به بیان دیگر، تمرین باید مناسب با توان‌های دانش‌آموز باشد. لذا ضرورت دارد دانش‌آموزی مطلبی را یک بار تمرین کند و دانش‌آموز دیگر چندین بار، بدین منوال ممکن است دانش‌آموزی نیاز به تمرین و مشق نداشته باشد.

❖ بن‌واید هم به صورت انفرادی باشد و هم به شکل گروهی. برخی از تمرینات را دانش‌آموزان باید به صورت انفرادی انجام دهند، به ویژه در کلاس، سای شلوغ و پر جمعیت، گاهی وضعیت یادگیری یک‌ایک دشمن آوران مورد غفلت قرار می‌گیرد. در عین حال گاهی باید از تمرینات سریعی و زمانی از هر دو روش استفاده کرد.

❖ در تمرین باید از دانش‌آموزان درخواست شود آموخته‌های جدید را با روش‌های شخصی به کار دند. این مثال، می‌توان از دانش‌آموزانی که اخیراً انواع ابرها را یاد گرفته‌اند، خواسته شود عکس‌های ابرها را مورد مطالعه قرار دهند و یا انواع ابرها را - رسمان نشان دهند.

❖ تمرین باید به تدریج و از آسان به مشکل آغاز شود. در تمرینات درسی و فعالیت‌های آموزشی باید به تدریج از ارتسا شروع کرد و به سوی امور پیچیده تر و دشوارتر حرکت کرد.

❖ در تمرین باید از دانش‌ها، مهارت‌ها و یادگیری‌های قبلی دانش‌آموز مطلع بود. در دادن تمرین مناسب به هر دانش‌آموزی باید از دانش‌ها

و مهارت‌های قبلی او آگاه بود و برای یادگیری‌های بعدی او بهره‌جست. بدینهی است هر تمرينی برای هر دانش آموز یا یادگیر ندهای مناسب نیست.

❖ تمرين باید متنوع باشد. خلاقیت و پویایی معلم ایجاب می‌کند از زینات، متنوع استفاده کند و گاهی برای دانش آموزان باهوشی که این کتاب را حفظ کرده‌اند و هنگام نوشتن دیگته، متن کتاب را با استفا، از انتهی خود به سرعت تا پایان متن می‌نویسند، از کتاب‌های غریرسی یا نشریات آموزشی، مانند رشد نو آموز و رشد دانش آموز دیگر بگرید. ای مثال برای یادگیری علامت تشدید من توان از کلمات مذوع، ماده کرد. تمرين‌های تکراری مانند حرکت اسب‌های عصاری، سست‌شده و ملال آور است. برخی از تمرينات تکراری، بیانگر این شعر است که می‌گوید:

دلبر جانان من، بردہ دل و جان من
بردہ دل و جان من، دل بر جانان من

❖ تمرين باید معنادار باشد. تمرين‌های بی معنا و خیالی هیچ کمکی به یادگیری نمی‌کنند. لذا تمرينات ریاضی را باید طوری تنظیم کرد تا به نتایج درست و معنادار منتهی شود.

❖ از تمرین نباید برای تنبیه استفاده شود. تمرین وسیله‌ی یادگیری است نه روشی برای تنبیه. تصور کنید معلمی دیر به کلاس آمده است و دانش‌آموزان شلوغ کرده‌اند، در این موقعیت، ناظم تصمیم می‌گیرد دانش‌آموزان را تنبیه کند و به آن‌ها می‌گوید: ده بار «از راه پیروزی» مشق بنویسید. در این وضعیت این گونه مشق‌ها هیچ کمکی به یادگیری نمی‌کنند و راه پیروزی به راه شکست ختم می‌شود!

د. مرحال ملاحظه می‌شود که تمرین ویژگی‌های متعددی دارد و نمی‌توان به طور کلی گفت که تمرین یا مشق شب، به خودی خود خوب است یا نیست. همواره باید به ویژگی‌ها، شرایط و پامدهای تمرین و مشق شب توجه کرد.

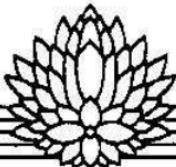
از این‌رو، با ابراز خرسنایی در جمیع کتاب چالش مشق شب را به یکایک خوانندگان عزیز، معتمدان، یاریمند، مدیران گرامی و اولیائی محترم تقدیم می‌کنیم. کتاب حاضر نوشته دکتر هریس کوپر، استاد و رئیس بخش علوم روان‌شناسی دانشگاه هاروارد دارد. اگر کرده با نگاهی جامع و ژرف به مسئله‌ی مشق شب برویم، این است و چه موضوع مشق شب متأثر از عوامل فرهنگی و اجتماعی است و ضرورت دارد درباره‌ی کارایی مشق شب و ابعاد آن در فرایند تعلیم و تربیت و یادگیری و یاددهی به عنوان یک وسیله و روش و نه هدف،

پژوهش‌های میدانی و عملی متعددی صورت گیرد. امید است با توجه به رهنما و مطالبی که از نظر شما گذشت و با مطالعه‌ی کتاب «چالش مشق شب؛ راهنمای مدیران، معلمان، مادران و پسران» بتوانید نگاهی واقع بینانه و ژرف‌نگر نسبت به مشق شب و تکالیف درسی به دست آورید و مشق شب به یک تجربه‌ی یادگیری مفید و با معنا در ارایند تعلیم و تربیت مبدل شود و در نتیجه، موجبات تحولات فکری را نگاهداری کنند. آفرین در نظام آموزش و پرورش ایران اسلامی گردد.

دکتر احمد به پژوه
دانشیار دانشگاه تهران*

*نشانی: تهران؛ بزرگراه جلال آل احمد؛ اول کوی نصر؛ صندوق پستی ۶۴۵۶ - ۱۴۱۵۵
دانشکده‌ی روان‌شناسی و علوم تربیتی؛ دانشگاه تهران.

مقدمه‌ی مؤلف

- ❖ د.ش آموزان برای انجام مشق شب چه مقدار زمان باید صرف کنند؟
- ❖ آیا به طور کلی دانش آموزان ابتدایی باید مشق انجام دهند؟
- ❖ آیا دانش آموخت با پیشرفت تحصیلی بالا و پایین به طور یکسان از مشق شب بهره حاصل می‌نماید؟
- ❖ والدین در فرایند انجام تکالیف فرزندان خود چه نقشی باید ایفا کنند؟

مشق شب بیش از هر ۱۱۰۰ آموزش دیگری یکی از منابع درگیری و شکایت میان خانه و مدرسه محرب می‌شود. والدین اعتراض می‌کنند که تکالیف منزل خیلی طولانی، خیلی کرنا، خیلی دشوار، خیلی آسان یا خیلی مبهم است. معلمان شکایت می‌کنند که دانش آموزان به قدر کافی آموزش ندیده‌اند، برای انجام تکالیف خود زیاد کافی اختصاص نمی‌دهند و از جانب والدین و مدیران حمایت نمی‌شوند. دانش آموزان از این که زمان صرف شده برای انجام تکالیف، آنها را از اوقات فراغت باز می‌دارد، شاکی و عصبانی هستند و به طور کلی ارزش تکالیف را مورد سؤال قرار می‌دهند.

این گونه شکایت‌ها، شگفت‌انگیز نیستند؛ زیرا که مشق شب و تکالیف خانه بیش از هر راهبرد آموزشی دیگر تحت تأثیر عوامل گوناگون است. معلمان می‌توانند مشق شب را به طرق گوناگون ساماندهی و نظارت کنند. تفاوت‌های فردی دانش آموزان نقش مهمی را ایفا می‌کند؛ زیرا که مشق شب این فرصت را ایجاد می‌کند دانش آموزان آزادانه و به شیوه‌های گوناگون (چه زمانی و چگونه) تکالیف خود را انجام دهند. فضای خانه با ایجاد می‌پسندی مناسب بر فرایند انجام تکالیف دانش آموزان تأثیر می‌گذارد. ملح مس شود، سرانجام، جامعه به طور کلی با ارائه فعالیت‌های تفریحی و رفاقت با زمان دانش آموزان نقش مهمی بازی می‌کند.

مؤلف، کتاب حاضر را به منظور کمک به هر کسی که در فرایند تصمیم‌سازی درباره‌ی مشق شب نعش دارد نوشته است. در ضمن هدف او این است که خوانندگان با اصطلاحات، تماریز و شواهد پژوهشی مورد نیاز درباره‌ی مشق شب به طریقی سازنده آشنا شوند. همچنین، امیدوارم از نظر ارائه خط‌مشی‌ها، قوانین و مقررات، راه‌سدهای مؤثر در زمینه‌ی مشق شب به مناطق آموزشی، مدارس و خانوار، کمک شایانی نماید.

کتاب چالش مشق شب، راهنمای خوبی برای مدیران، معلمان، مادران، پدران و دانش آموزان قلمدادمی‌شود. کلید پایان دادن به مسئله‌ی مشق شب در عصر حاضر، برقراری ارتباط میان گروه‌های است. برای هر

گروهی مهم است که بداند که دیگران چه کار می‌کنند و چرا این گونه عمل می‌کنند. از این‌رو به منظور کمک به برقراری ارتباط میان گروه‌های گوناگون، اکثر مباحث این کتاب به شکل پرسش و پاسخ مطرح شده‌اند. این کار به خوانندگان کمک می‌کند تا به سهولت پاسخ سوال‌های مورد نظر خود را بیابند.

ما بیان، می‌توانند این کتاب را نه تنها برای خط‌مشی گذاری، بلکه برای توضیح دادن به معلمان و اولیا درباره‌ی منطق مشق شب مورد بهره‌برداری قرار دهند. بین مثال، معلمان می‌توانند از این کتاب برای تمرین بهتر و توجیه اولیا و دانش آموزان استفاده کنند. اولیا با برخی از توصیه‌های عملی برای کمک به فرزندان سر برای انجام تکالیف آشنا می‌شوند و نسبت به منطق برخی تکالیف که مدرسه، و معلمان می‌دهند، آگاه می‌گردند. با این‌همه، امیدوارم این کتاب به مدرسان، معلمان و اولیا کمک کند تا بحث‌های مفید درباره‌ی مشق شب داشته باشند و بتوانند به توافق‌های لازم نایل شوند.

کتاب چالش مشق شب، مسائل مربوط را در سطوح مختلفی راهنمایی و متوسطه مورد توجه قرار داده است و ارزش مشق و تکلیف در پایه‌های تحصیلی گوناگون، جالب‌ترین جنبه‌ی این کتاب به شمار می‌رود. این کتاب، شامل هفت فصل است:

فصل اول: در برگیرنده‌ی تعریف عمومی مشق شب، تفاوت‌های موجود در مشق شب، عوامل مؤثر بر مشق شب (عوامل مثبت و منفی) و الگوی فرایند مشق شب می‌باشد. در این فصل برای شناخت مسائل و بحث‌های مشق شب، نگاهی تاریخی نیز ارائه شده است.

فصل دوم: پژوهش‌های انجام شده درباره‌ی اثربخشی مشق شب در پایه‌ی گوناگون، موضوعات درسی و گروه‌های دانش‌آموزی را مورد بحث قرار داده است.

فصل سوم: محتوای این فصل را از این نظر که چه مقدار مشق برای دانش‌آموزان در پایه‌های گوناگون سودمند است، مورد بررسی قرار داده است.

فصل چهارم: تأثیر انواع مشق‌ها بر پیشرفت تحصیلی را مورد بحث قرار داده است. این فصل، ساختار تکالیف درسی، تفاوت‌های فردی، ارزش‌بی‌گیری کلاسی مانند، امتیاز دادن و برآوردن را مورد توجه خاص قرار داده است.

فصل پنجم: نگاهی به جامعه و خانواده دارد و این که - معنای خانواده چگونه خود را با مشق شب انطباق می‌دهد. در این فصل اسنادی مبنی بر تحقیقات از این نظر که چه زمانی و چگونه والدین در فرایند مشق مشارکت کنند، ارائه شده است.

فصل ششم: با نگاه به مدیران و معلمان، برخی از توصیه‌های خط‌مشی گذاری ارائه شده توسط دولت و مؤسسه‌های خصوصی را مورد

بحث قرار داده است. در این فصل کلیه‌ی توصیه‌های لازم برای مناطق آموزشی، مدیران و معلمان، تلفیق شده‌اند.

فصل هفتم: رهنمودهایی برای پدران و مادران و دانش‌آموزان به منظور انجام بهتر و مؤثرتر مشق شب ارائه شده است.

دل مشغولی مؤلف به موضوع مشق شب، از سال ۱۹۸۶ آغاز شد. در آن سال، ای تحقیق درباره‌ی مشق شب از بنیاد ملی علوم، کمک مالی دریافت کرد. هدف پژوهش، بررسی نگرش معلمان، اولیا و دانش‌آموزان نسبت به مشق شب حداقل انتظار بود؛ زیرا که تأثیرات مشق شب بسیار پیچیده است. یک، - حقیق واحد، نمی‌تواند سودمندی مشق شب را تأیید یا رد کند. با وجود این که رزمینه‌ی مشق شب به قدر کافی تحقیق شده است، اما پژوهش‌های آن کمی توان یافت که وضعیت کنونی مشق شب را مورد حمایت قرار دهد و این در حالی است که یافته‌های متناقض مورد غفلت قرار گرفته است. از این‌رو، حمایت از اهمیت و ضرورت مشق شب یا عدم جانب‌داری آن، اعایب به یک پژوهش منفرد محدود می‌شود.

پیش از آن که بررسی خود را شروع کنم، هیچ پنهان فرضی در جهت موافقت یا مخالفت با مشق شب نداشت. در آن رمان، در ری دو ساله داشتم که مشق شب تقریباً داشت به عنوان یک مسئله در خانواده احساس می‌شد. افزون براین، با فنون دقیق خلاصه کردن پیشینه‌ی پژوهشی آشنایی داشتم (کوپر^۱، ۱۹۹۸؛ کوپر و هجز^۲، ۱۹۹۴). نظر به این که به طور

جدی معتقد بودم، زمانی که تحقیقات به طور کامل خلاصه و بررسی شود، امکان دارد خط مشی های آموزشی و برنامه های عملی را به طور مثبت تحت تأثیر قرار دهد، از این رو، تلاش کردم کلیه های پژوهش های مربوط به اثرات مشق شب و پژوهش های مربوط به مسائل گوناگون تکالیف درسی را جمع آوری و مورد مطالعه قرار دهم. سپس برای تلفیق یافته های پژوهشی، فنون دقیقی را به کار بردم و در صورت امکان از روش های آماری استفاده کردم.

سرانجام، کار پژوهشی مؤلف در برگیرنده تقریباً ۱۲۰ تحقیق است که ناگزیر بودم. ادامه را دو بار مطالعه کنم و حاصل آن در قالب کتاب "مشق شب" (کوچک، ۱۹۸۹) منتشر شد. از سال ۱۹۸۹ که کتاب مشق شب منتشر شد و از سال ۱۹۹۴ تا ۲۰۰۷ نه تنین ویرایش کتاب حاضر به زیور چاپ آراسته گردید، با حمایت وزارت آموزش و پرورش، من و همکارانم پژوهش گسترده ای را روی هشتاد و سیم و هفت صد خانواده مبنی بر این که چگونه فرایند مشق شب در زندگی آنها پذیدار شده است، به اجرا درآوردیم. افزون بر این، صدها ساعت درست ساحت و مذاکره با مدیران، معلمان و اولیاء، درباره مشق شب بود. این مجموعه ای این مذاکرات، بررسی پژوهش های موجود و تحقیقات شخصی، موجب شد که این کتاب در ویرایش دوم مورد تجدید نظر قرار گیرد و به شکل موجود ارائه شود.

اغلب اوقات، معلمان، مریبان، اولیا و دانش آموزان دچار این اندیشه می‌شوند که مدرسه و خانواده، دشمن و رقیب یک‌دیگر هستند. در نتیجه مشق شب نخستین میدان مبارزه و آوردگاه در عرصه‌ی تناقض‌ها و ناسازگاری‌هاست.

در حالی که من به طور جد براین باور هستم که می‌توان از مبارزه با مشق شب اجتناب کرد و دست کشید. در حقیقت، خانواده‌ها به منزله‌ی نستی پایگاه یادگیری قلمداد می‌شوند و مدارس شاخه‌ای از خانواده‌ها به شمار می‌آید بنابراین با حفظ این اندیشه در ذهن، مشق شب فرصتی برای مشارکت و ترویز در یادگیری محسوب می‌شود.

دکتر هریس کوپر
استا، ویس بخش علوم روان‌شناسی،
دانشگاه میسوری - کلمبیا